

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดปราสาท อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอผลการวิจัย

ประชากรและกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนชุมชนวัดปราสาท อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเห็นว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารจัดการในโรงเรียนด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ด้วยหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ดังนี้ คือ

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึกภาคสนาม (Field notes) กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง และ เครื่องคอมพิวเตอร์

เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด (Unstructured or open-ended interviews) การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus group) และ การศึกษาเอกสาร (Documentary study)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เข้าไปแสดงตัวกับโรงเรียน โดยเริ่มต้นเข้าพบผู้บริหารโรงเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงานของการวิจัย ให้ผู้บริหารโรงเรียนรับทราบ พร้อมทั้งขออนุญาตที่จะเข้าไปศึกษาข้อมูลทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร การสังเกตสิ่งต่างๆ ในโรงเรียน และการสัมภาษณ์ บุคลากรของโรงเรียนรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ให้การสนับสนุนโรงเรียน

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการจัดการศึกษาในโรงเรียนในด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นบริบทของโรงเรียน โดยใช้วิธีการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน และการสังเกต ซึ่งได้ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนนำเสนอไว้ในบทที่ 4

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล ในส่วนนี้เป็นการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่ม การสังเกต ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะนำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับข้อมูลพื้นฐาน และนำเสนอไว้ในบทที่ 5

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานโรงเรียน หัวหน้าสายชั้นโรงเรียน ผู้แทนกลุ่มบุคคล ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำและนักการเมืองท้องถิ่น หน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ให้การสนับสนุนโรงเรียน บุคลากรครูในโรงเรียนและนักเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูล 4 วิธี ด้วยกันคือ

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary study) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล จากเอกสารดังต่อไปนี้

1.1 ประวัติโรงเรียน

1.2 สภาพปัจจุบันของโรงเรียน แผนพัฒนาโรงเรียน แผนปฏิบัติงานประจำปี ข้อมูลสถิติ และ บันทึกต่าง ๆ

1.3 เอกสารเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการโรงเรียนในด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และ บริหารงานทั่วไป

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant observation) หรือ การสังเกตโดยตรง เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยจะเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ มักใช้กรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกทราบจากตัวผู้สังเกต (สุภางค์ จันทวานิช. 2542 ข : 48)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเกตในประเด็นของการใช้หลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ในการบริหารจัดการโรงเรียน ได้แก่ เทคนิคในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน เช่นการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยอาศัยข้อมูลและเหตุผล การรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย การสั่งงาน การติชม การสร้างขวัญกำลังใจ การทำตนให้มีระเบียบวินัย การวางระเบียบวินัย การวางตนมีความเที่ยงตรง แจกจ่ายงานทั่วถึง เป็นมิตรและเป็นที่ยอมรับกับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความก้าวหน้าในการทำงาน เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน กับสังคมภายนอก การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดเผย รับรู้ได้ในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ร่วมตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

ผู้วิจัยใช้การสังเกตเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตในครั้งก่อน

3. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด (Unstructured or open-ended interviews) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลของโรงเรียน การบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล และความพึงพอใจในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในโรงเรียน ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างควบคู่ไปกับการสังเกตเป็นจุดเริ่มต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการในโรงเรียน

4. การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus group) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครูทั้งโรงเรียน อย่างละ 1 ครั้งเพื่อมุ่งหาข้อสรุปของกลุ่มเกี่ยวกับความพึงพอใจและการแสดงความคิดเห็น ในการนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการในโรงเรียน

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการหลัก ดังนี้

1. การให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ ได้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการอ่านข้อมูลที่ผู้วิจัยฉบับบันทึกไว้ทันที

2. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2549 : 130) ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกับศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้นำข้อมูลปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่งมาลำดับ สร้างเป็นภาพรวมที่เป็นข้อความแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องอีกทุกครั้ง (ปกรณ ก้นอุปัทว, 2548 : 78)

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูล ในการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูล เมื่อพบว่าเป็นเรื่องสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอบถามซ้ำเรื่องเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่คงที่และมีความเชื่อมั่นได้ (ปกรณ ก้นอุปัทว, 2548 : 78)

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบกับกรอบแนวคิด โดยมีการปรับกรอบแนวคิดให้เหมาะสมและครอบคลุมข้อมูลที่นอกเหนือไปจากกรอบเดิม เก็บรวบรวม

ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอมากที่สุด แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาเรียบเรียงให้เป็นระบบระเบียบ พร้อมทั้งจะนำไปวิเคราะห์ต่อไป โดยการถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียง ทำการจดบันทึกใหม่ และพิมพ์ข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมข้อมูลการจัดหมวดหมู่และการวิเคราะห์ ในขั้นตอนต่อไป

1.2 ให้ความหมายกับข้อมูล (Conceptualizing the data) ในขั้นนี้ได้อาศัยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อความที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล

1.3 จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล (Categorize the concepts) เป็นขั้นการนำเอาความหมายที่ให้ไว้มาจัดเป็นหมวดหมู่ หลังจากนั้นจึงนำเอาความหมายที่จัดหมวดหมู่แล้วมาตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) (สุภางค์ จันทวานิช, 2549 : 131) คือ การสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นหลาย ๆ เหตุการณ์ แล้วลงมือสร้างข้อสรุปเพื่อนำข้อสรุปนั้นทำการตรวจสอบ และยืนยันให้เป็นข้อสรุปที่มีความถูกต้องเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ซึ่งโดยก่อนจะได้ข้อสรุปใด ๆ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานชั่วคราวมาตรวจสอบกับข้อสรุปนั้นหลาย ๆ ครั้ง

1.4 วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ให้ได้ความรู้ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปต่างๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็น โครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการศึกษาทั้ง 4 งาน ของโรงเรียน โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 หลัก วิเคราะห์ภาพรวมความพึงพอใจและความคิดเห็นในการบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้คือ

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารจัดการในโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาล กรณีโรงเรียนชุมชนวัดปราสาท อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง จากการสัมภาษณ์ การสังเกต แล้วเขียนบรรยาย

2.2 วิเคราะห์ความพึงพอใจในการบริหารจัดการในโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จากการสนทนากลุ่มควบคู่กับการสังเกตแล้วเขียนบรรยาย

2.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นในการบริหารจัดการในโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จากการสนทนากลุ่มควบคู่กับการสังเกตแล้วอธิบายเป็นความเรียง

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนชุมชนวัดประสาธ

บทที่ 5 การบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาล

บทที่ 6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษการบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณี
โรงเรียนชุมชนวัดประสาธ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ในรูปของการบรรยายเป็นความเรียง